

Ministerie van Klimaat en
Groene Groei

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Kazernestraat 52
2514 CV DEN HAAG

Datum 11 februari 2025
Betreft Advies Landsadvocaat kerncentrales Eemshaven en beantwoording
Kamervragen Erkens over vertraging nieuwbouw

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u ter kennisneming de brief Advies Landsadvocaat kerncentrales Eemshaven en beantwoording Kamervragen Erkens over vertraging nieuwbouw zoals ik deze aan de Tweede Kamer heb verstuurd.

Sophie Hermans
Minister van Klimaat en Groene Groei

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Programmadirectie Kernenergie

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/kgg

Ons kenmerk

DGKE-PK / 96932302

Bijlage(n)

2

Aan de Minister van Klimaat en Groene Groei

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Programmadirectie Kernenergie

Auteur

[Redacted]

TER BESLISSING

Datum

4 februari 2025

Kenmerk

DGKE-PK / 96929745

Kopie aan

Bijlage(n)

4

nota

Kamerbrief advies Landsadvocaat kerncentrales
Eemshaven en beantwoording Kamervragen over
vertraging bouw nieuwe kerncentrales

Parafenroute

[Redacted signature area]

Aanleiding

In de brief van 22 november 2024 heeft u de Kamer geïnformeerd over het gebied Eemshaven en de noodzaak om te bezien of dit gebied zich mogelijk kwalificeert als kansrijk gebied voor de vestiging van kerncentrales. Daarnaast heeft u vragen ontvangen van het Tweede Kamerlid Erkens (VVD) over vertraging bouw nieuwe kerncentrales. Ook heeft u twee brieven ontvangen van de gemeente Het Hogeland en de provincie Groningen over het betrekken van Eemshaven in het locatie onderzoek van de kerncentrales.

Geadviseerd besluit

Indien u akkoord bent met het versturen van de bijgevoegde brief en de Kamervragen aan de Tweede Kamer, met afschrift aan de Eerste Kamer, en de brieven aan de gemeente Het Hogeland en de provincie Groningen; gelieve deze brieven te ondertekenen.

Kernpunten

- op basis van het advies van de Landsadvocaat trekt het kabinet de conclusie dat met het oog op een juridisch houdbaar besluit binnen het gebied Eemshaven helaas gekeken zal moeten worden of er reële locatie-alternatieven beschikbaar zijn. Indien dit het geval is zullen deze locatie-alternatieven onderdeel worden van het locatie-onderzoek naar de bouw van twee kerncentrales en worden beschreven in de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).
- We hebben bezien of we Eemshaven zouden kunnen afschrijven. Hier worden echter grotere risico's op de langere termijn in gezien. De

inschatting is namelijk dat een vernietiging door de Raad van State zal zorgen voor 2-2,5 jaar vertraging omdat we terug in de procedure zullen moeten gaan tot vóór de ontwerpfase met daarbij nieuw onderzoek, inspraak, bestuurlijke afstemming en een nieuwe beroepsprocedure bij de Raad van State.

- De stap rond het vragen van advies en de appreciatie ervan heeft voor de planning van de locatiekeuze ongeveer 6 maanden extra gekost.
- In de beantwoording van de Kamervragen gaat u in op de aanpak van het kabinet wat betreft de planning van de bouw van de nieuwe kerncentrales.
- U biedt een overzicht van de stappen die zijn gezet sinds het coalitieakkoord van het vorige kabinet, en beantwoordt vragen over volgende stappen in het proces, en mogelijkheden om toekomstige vertraging te voorkomen.
- In de antwoorden benadrukt u verschillende keren dat zorgvuldigheid van groot belang is in een project van dergelijke grootte en complexiteit, en dat dit moeten worden afgewogen bij wensen voor verdere versnelling van de voorbereiding en bouw van de kerncentrales.
- De antwoorden zijn parallel afgestemd met het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) en de Staatssecretaris Herstel Groningen.
- U heeft telefonisch contact gehad met de bestuurders van de gemeente Het Hogeland en de provincie Groningen voordat de Kamerbrief en beide brieven verstuurd zijn. Ambtelijk zijn beide organisaties ook op de hoogte gebracht.
- Van de gemeente en provincie heeft u in november en december vorig jaar aparte brieven ontvangen, waarin zij aangeven het ongepast te vinden Eemshaven te betrekken in het locatieonderzoek. Zij vragen daarom uw actieve inzet om de Eemshaven op voorhand expliciet uit te sluiten als locatie voor een nieuwe kerncentrale.
- In uw antwoord op beide brieven geeft u aan dat het uitsluiten van de locatie Eemshaven in de projectprocedure met het oog op een juridisch houdbaar besluit helaas niet mogelijk is.

Toelichting

- Kamerlid Erkens heeft eind december een aantal vragen gesteld n.a.v. een artikel in NRC over vertraging van de besluitvorming over de locatie voor de bouw van twee kerncentrales.
- NRC heeft dit artikel opgesteld n.a.v. de meest recente Kamerbrief (van november 2024) waarin is aangegeven dat er extra locaties dienen te worden onderzocht en dat dit extra tijd kost.
- De vragen raken aan twee fundamentele punten van de aanpak die het kabinet tot nu toe heeft gevolgd, te weten (1) de planning en versnellingsopties en (2) de status van de voorkeurslocatie Borssele.
- De beantwoording bevat feitelijk wat de strategie van het kabinet is en welke stappen daartoe tot nu toe in zijn gevolgd:
  - Ten aanzien van de planning en versnellingsopties: benadrukt is dat de bouw van twee kerncentrales een lang en complex proces is met veel inherente onzekerheden; u geeft aan dat er een vertraging plaatsvindt van de locatiekeuze. Wat deze vertraging betekent voor de uiteindelijke bouw en oplevering van de twee kerncentrales, is nu nog niet goed te zeggen. Wel lijkt het niet

meer realistisch om de eerste centrale in 2035 operationeel te hebben. In de volgende voortgangsbrief over nieuwbouw kerncentrales zullen de nieuwe inzichten met betrekking tot de planning gegeven kunnen worden.

- De projectprocedure die begin 2024 is gestart bevat reeds versnellingsvoordelen ten opzichte van andere procedures. Van een apart wetgevingstraject, zoals voorgesteld door Kamerlid Erkens, wordt geen versnelling verwacht.
- Ten aanzien van de status van de voorkeurslocatie Borssele is en blijft de inzet: er is een voorkeurslocatie aangewezen om technisch onderzoek te kunnen doen, met als strategie te versnellen. Dit alles is onderdeel van de strategie die vanaf het begin is gevoerd. In de projectprocedure is geen sprake van een voorkeurslocatie, omdat in die procedure alle redelijke alternatieven gelijkwaardig worden onderzocht. Uiteindelijk worden de verschillende alternatieven op basis van een plan-MER en een integrale effecten analyse afgewogen op onder andere milieu, technische haalbaarheid, toekomstvastheid, kosten en draagvlak.

PELS RIJCKEN

Landsadvocaat

Per e-mail: [REDACTED]
Ministerie van Klimaat en Groene Groei
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
[REDACTED]

onze ref. RR/RK/11023145
uw ref.
inzake Ruimtelijke procedure nieuwbouw
kerncentrales

[REDACTED]
advocaat · partner
[REDACTED]
[REDACTED]

6 februari 2025

Geachte mevrouw [REDACTED],

- 1 Het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) is een ruimtelijke procedure gestart voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales. De eerste stap is gezet met het "Voornemen en voorstel voor participatie". Dat lag van 23 februari 2024 tot en met 4 april 2024 ter inzage. Nu wordt toegewerkt naar een "Voorkeursbeslissing", waarin de locaties voor de nieuwe kerncentrales worden bepaald. Daarna wordt voor elke locatie een "Projectbesluit" vastgesteld, waarin de realisatie van een kerncentrale op de betreffende locatie mogelijk wordt gemaakt.
- 2 Ten behoeve van de Voorkeursbeslissing wordt een milieu-effectrapportage doorlopen, een zogenaamd "plan-m.e.r.". De eerste stap daarin is het opstellen van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD). Daarin moet onder andere worden aangegeven welke locaties voor de realisatie van de nieuwe kerncentrales in de plan-m.e.r. zullen worden beschouwd. Aan de concept-NRD wordt nu gewerkt.
- 3 U heeft mij in dat kader de vraag gesteld of het een mogelijkheid is om de locatie Eemshaven "Raad van State proof" niet te onderzoeken in het kader van de plan m.e.r.-procedure. In dit advies geef ik antwoord op uw vraag.

Juridisch kader

- 4 Het is een wettelijk vereiste dat in een plan-m.e.r. de “redelijke alternatieven” van een plan worden beschreven en onderzocht op mogelijke aanzienlijke milieugevolgen.¹
- 5 Het plan-m.e.r. wordt gemaakt ten behoeve van de Voorkeursbeslissing, waarin een knoop wordt doorgelaten over de locaties voor de nieuwe kerncentrales. Dat betekent dat het bij de te onderzoeken alternatieven in ieder geval gaat om locatiealternatieven. Ten behoeve van het Projectbesluit zal een “project-m.e.r.” worden doorlopen, waarin voor de gekozen locaties uitvoeringsalternatieven zullen worden onderzocht.
- 6 Wat moet worden verstaan onder redelijke alternatieven wordt in de wet niet gedefinieerd. In de rechtspraak heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) een invulling gegeven. Daarbij heeft de Afdeling zich gebaseerd op de tekst van artikel 5, lid 1, van de Europese Plan-m.e.r. richtlijn waaruit de verplichting om redelijke alternatieven te beschouwen afkomstig is,² en op het relevante “Guidance document” van de Europese Commissie.³ De vaste lijn van de Afdeling luidt als volgt:

“Volgens vaste rechtspraak moeten redelijkerwijs in aanmerking te nemen alternatieven worden beschreven en beoordeeld, rekening houdend met het doel en de geografische werking van het plan. De gekozen alternatieven moeten realistisch zijn. Welke alternatieven in een plan-MER redelijkerwijs in beschouwing moeten worden genomen is, zo heeft de Afdeling vaker geoordeeld, afhankelijk van de omstandigheden van het geval.”⁴

De locatie Eemshaven

- 7 Hoe verhoudt nu de locatie Eemshaven zich tot de handvatten die de Afdeling geeft?
- 8 De doelstelling voor de projectprocedure “Nieuwbouw kerncentrales” is in het Voornemen en voorstel voor participatie als volgt geformuleerd:

“Het ruimtelijk inpassen van twee nieuwe kerncentrales in Nederland met een bewezen ontwerp (generatie III+) die elk een vermogen kunnen leveren van meer dan 1000 megawatt (MW).”

¹ Artikel 11.3, lid 1, aanhef en onder a en f, van het Omgevingsbesluit.

² Richtlijn 2001/42/EG.

³ De publicatie “Uitvoering van Richtlijn 2001/42 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma’s” van het Directoraat-generaal Milieu van de Europese Commissie.

⁴ Zie AbRvS 29 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:301, r.o. 16.3. Zie bijvoorbeeld ook AbRvS 8 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3215, r.o. 2.22.6 en 2.22.7.

- 9 Gezien de formulering “twee nieuwe kerncentrales in Nederland” kan gesteld worden dat de doelstelling en de geografische werking van het plan de locatie Eemshaven niet uitsluiten.
- 10 De vraag is dan of er geldige argumenten zijn om te betogen dat de locatie Eemshaven niet realistisch is. In dat kader kan allereerst worden vastgesteld dat in het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV III) drie locaties zijn benoemd voor de realisatie van een kerncentrale, te weten Borssele, Eemshaven en Maasvlakte I. Voor het SEV III is destijds ook een plan-m.e.r. gemaakt. Daarin zijn de locaties Borssele, Eemshaven, Maasvlakte I, Moerdijk en Westelijke Noordoostpolderdijk onderzocht. Die locaties werden destijds dus beschouwd als redelijke alternatieven. De locaties Moerdijk en Westelijke Noordoostpolderdijk zijn om verschillende inhoudelijke redenen afgefallen.⁵ Mede gelet op de resultaten van de plan-m.e.r. heeft het kabinet de locaties Borssele, Eemshaven en Maasvlakte toen gehandhaafd.⁶
- 11 De locaties Borssele, Eemshaven en Maasvlakte I zijn op basis van dezelfde plan-m.e.r. ook wettelijk vastgelegd als waarborgingslocaties, waarmee wordt voorkomen dat de bevolkingsdichtheid rond de locaties zodanig toeneemt dat realisatie van een kerncentrale niet meer mogelijk is.⁷
- 12 In het Voornemen en voorstel participatie is aangegeven dat in het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) van 2023 het voornemen is aangekondigd om het Eemshavengebied als mogelijke vestigingsplaats te schrappen.⁸ Daarbij is in het PEH verwezen naar de moties die tijdens het wetgevingsoverleg van 4 maart 2021 zijn aangenomen, waarin de Tweede Kamer uitspreekt dat geen kerncentrale in de provincie Groningen wordt gerealiseerd en dat de Eemshaven als mogelijk locatie in SEV III geschrapt moet worden.⁹ Om die reden is de verkenning voor de projectprocedure Nieuwbouw kerncentrales gestart met de overige twee vestigingsplaatsen: Borssele en Maasvlakte I.
- 13 In de reacties op het Voornemen en voorstel participatie is door verschillende insprekers – in verschillende bewoordingen – naar voren gebracht dat de Eemshaven nog niet moet worden afgeschreven c.q. dat dit een geschikte locatie zou (kunnen) zijn.

⁵ De locatie Moerdijk scoorde ten opzichte van de andere waarborgingslocaties slecht op de gestelde randvoorwaarden, vooral door het relatief grote bevolkingsaantal en de grote aantallen kwetsbare objecten binnen de straal van 5 km. De locatie Westelijke Noordoostpolderdijk scoorde slecht op de criteria «straling», «voedselketen» en «lozing koelwater op zoetwatervoorraad», met name omdat bij calamiteiten de strategische drinkwatervoorraad in het IJsselmeer radioactief kan worden verontreinigd.

⁶ Zie paragraaf 4.10 van het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening.

⁷ Artikel 5.158 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).

⁸ Zie het Programma Energiehoofdstructuur, paragraaf 8.2.

⁹ Kamerstukken II, 2020-2021, 35 603, nrs. 51 en 59. Volledigheidshalve vermeld ik dat tijdens het Notaoverleg van 7 oktober 2020 een motie met een zelfde strekking is ingebracht die destijds is verworpen (Kamerstukken II, 2020-2021, 32813, nr. 577).

- 14 In het kader van de projectprocedure Nieuwbouw kerncentrales is met het oog op de concept-NRD het Actualisatierapport waarborgingsbeleid kernenergie opgesteld.¹⁰ In het actualisatierapport is getoetst of de informatie waarop de keuze voor de drie waarborglocaties gebaseerd is, in de huidige situatie met de huidige inzichten nog steeds zou leiden tot dezelfde keuze. Conclusie van het actualisatierapport is dat in de plan-m.e.r. ook de – nog niet in het waarborgingsbeleid opgenomen – locaties Terneuzen en Maasvlakte II zouden moeten worden meegenomen.
- 15 In het kader van de projectprocedure Nieuwbouw kerncentrales is ook een analyse uitgevoerd op alle gebieden die genoemd zijn in de inspraak op het Voornemen en voorstel participatie.¹¹ De locaties zijn beoordeeld op de volgende criteria: (i) afstand ten opzichte van bevolking, (ii) veiligheid (bestrijding), (iii) veilige bedrijfsvoering, (iv) beïnvloeding omgeving (waaronder milieu, stikstof en ecologie) en (v) overig (bijvoorbeeld afstand tot 380 kV-stations). Uit de analyse volgt dat, buiten de hiervoor genoemde gebieden Borssele, Maasvlakte I, Terneuzen en Maasvlakte II, voor alle gebieden die in de inspraak zijn genoemd één of meer showstoppers zijn geconstateerd, behalve voor Eemshaven.
- 16 Daarmee is dus de vraag of de moties die zijn aangenomen in het wetgevingsoverleg van 4 maart 2021 op zichzelf tot gevolg hebben dat de Eemshaven niet kan worden gezien als realistisch alternatief, zoals bedoeld in rechtspraak van de Afdeling over de plan-m.e.r. en in het Guidance document van de Europese Commissie.
- 17 Ik stel voorop dat moties die in de Tweede Kamer worden aangenomen, gewicht in de schaal zouden moeten leggen. De Tweede Kamer controleert de regering en als de Tweede Kamer niet wil dat er een kerncentrale in de Eemshaven komt, dan is dat van belang voor de ministers van KGG en BZK, die het bevoegd gezag voor het projectbesluit vormen. In mijn optiek kan zeker betoogd worden dat het feit dat de Tweede Kamer niet wil dat er een kerncentrale in de Eemshaven komt op zichzelf al maakt dat dat geen realistisch alternatief is. De vraag is echter of de Afdeling, wanneer uiteindelijk het projectbesluit in een beroepsprocedure ter toetsing voorligt, met dat betoog meegaat. Dat is niet met zekerheid te zeggen. Zoals de Afdeling zelf zegt, hangt het antwoord op de vraag of sprake is van een redelijk alternatief af van de omstandigheden van het geval. Een situatie zoals die nu aan de orde is, is nog nooit door de Afdeling getoetst. De beschikbare rechtspraak geeft echter wel aanleiding om te twifelen of de Afdeling de moties voldoende zal vinden om de Eemshaven voor de plan-m.e.r. al te laten afvallen.
- 18 Allereerst kan gekeken worden naar de uitspraak van de Afdeling over het bestemmingsplan “Windpark industrieterrein Moerdijk” van de gemeente Moerdijk.¹² Daar betoogden appellanten dat het Logistiek Park Moerdijk ten onrechte niet als

¹⁰ Actualisatierapport waarborgingsbeleid kernenergie, Antea Group, 30 augustus 2024.

¹¹ Factsheets kerncentrales zeef 0, Antea Group.

¹² AbRvS 2 mei 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1436, r.o. 15 e.v.

zoekgebied voor windturbines in de m.e.r. was beschouwd. De Afdeling oordeelt dat dat betoog faalt, en overweegt daartoe dat in een eerder raadsbesluit al was besloten om het Logistiek Park Moerdijk niet te gebruiken als locatie om windturbines te plaatsen. Dat is dus een bestuurlijke keuze. Die bestuurlijke keuze was echter wel onderbouwd in de notitie Windenergie gemeente Moerdijk 2013-2030, waarin voor het Logistiek Park Moerdijk werd aangegeven dat dat terrein hoogwaardig vernieuwend duurzaam moet worden ontwikkeld en dat daarom geen windturbines worden geplaatst. Dat is dus wel een zekere mate van inhoudelijke onderbouwing, in die zin dat er al een concrete ontwikkeling beoogd was waarin de windturbines kennelijk niet goed pasten. Bovendien is op deze uitspraak in de juridische literatuur de nodige kritiek.¹³ Om deze twee redenen is de vraag in hoeverre aan deze uitspraak sterke argumenten kunnen worden ontleend om de Eemshaven niet als redelijk alternatief in de m.e.r. te betrekken.

- 19 Dit te meer nu de Afdeling in een eerdere uitspraak duidelijk heeft overwogen dat beleidsmatige overwegingen alleen niet voldoende zijn om een alternatief niet als redelijk alternatief aan te merken. Dat betreft de uitspraak van de Afdeling over de streekplanherziening voor "locatiekeuze Regionaal Bedrijventrein Twente". Daar was de locatie Almelo-Noord niet als redelijk alternatief in de m.e.r. beschouwing genomen op grond van beleidsmatige overwegingen. De Afdeling accepteert dat niet. Zij overweegt:

"Uit het vorenstaande volgt dat in het MER bij de beantwoording van de vraag welke alternatieven voor de voorgenomen activiteit redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, slechts beleidsmatige overwegingen een rol hebben gespeeld. Verweerders zijn bij hun besluitvorming door de gevolgde selectiemethode voorbijgegaan aan de reële waarde van de locatie Almelo-Noord als alternatief, terwijl deze waarde, gelet op het gestelde in het toetsingsadvies van de Commissie, geacht moet worden bekend te zijn bij verweerders. Gelet hierop is de Afdeling van oordeel dat het bestreden besluit onvoldoende zorgvuldig is voorbereid, nu dit niet berust op de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen. Het bestreden besluit is, voorzover het de daarin vervatte locatiekeuze voor een RBT betreft, in zoverre dan ook genomen in strijd met het bepaalde in artikel 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht (verder te noemen: Awb)."¹⁴

Hier speelde bovendien ook dat in een eerdere m.e.r. de betreffende locatie Almelo-Noord niet minder gunstig, en op onderdelen zelfs gunstiger uit de bus was gekomen dan de locaties die wel als redelijke alternatieven in de m.e.r. waren meegenomen. Die situatie lijkt op de situatie van de Eemshaven, waarvoor in de analyse ten behoeve van de concept-NRD als gezegd geen showstoppers zijn geconstateerd.

¹³ Zie onder meer de noot van E.M.N. Noordover in BR 2018/59.

¹⁴ AbRvS 23 april 2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF7627, r.o. 2.3.2. AbRvS 19 april 2006, ECLI:NL:RVS:2006:AW2304, r.o. 2.6.3.

20 In deze zaak is na de vernietiging door de Afdeling van de betreffende streekplanherziening een aanvulling op de m.e.r. gemaakt waarin de locatie Almelo-Noord alsnog is beoordeeld. Wat ook voor de door u gestelde vraag nog wel van belang is, is dat ook daar uiteindelijk niet voor de locatie Almelo-Noord is gekozen. De Afdeling overweegt in dat verband:

“Het doel van het opstellen van het voorliggende MER is het vergaren van informatie over de milieu-effecten van de vestiging van een RBT op een aantal relevante alternatieve locaties, teneinde in de daarop volgende bestuurlijke besluitvorming een afgewogen locatiekeuze te kunnen maken. Naar het oordeel van de Afdeling voldoet het MER aan deze doelstelling. Het feit dat appellanten bezwaar hebben tegen de gekozen locatie, betekent niet dat het MER om die reden gebrekkig is. Het MER dient ter ondersteuning van de bestuurlijke besluitvorming en treedt daarvoor niet in de plaats. Uit het opstellen van een MER vloeit dan ook niet voort dat in de daarop volgende besluitvorming slechts milieu-effecten een rol kunnen spelen, dan wel dat zonder meer voor het in dat MER aangewezen MMA dient te worden gekozen. Verweerders dienden bij hun besluitvorming over de locatiekeuze voor het RBT een afweging te maken van alle bij dat besluit betrokken belangen. Gelet hierop hebben verweerders in hun besluit dan ook belang kunnen toekennen aan de financieel-economische aspecten die bij de locatiekeuze betrokken zijn.”¹⁵

[onderstreping toegevoegd]

Ook voor de projectprocedure Nieuwbouw kerncentrales geldt dat, als de Eemshaven in het plan-m.e.r. zou worden meegenomen, dat geenszins betekent dat ook voor deze locatie gekozen moet worden. Ook niet als deze qua milieu-effecten het beste uit de bus komt. In het uiteindelijke besluit over het projectplan mogen ook niet-milieuaspecten een rol spelen.

21 Naast deze uitspraak van de Afdeling waaruit kan worden opgemaakt dat beleidsmatige overwegingen onvoldoende zijn om een alternatief niet te beschouwen in de m.e.r., wijs ik op de Handreiking MIRT/mer van het Ministerie van IenW. Daarin staat met betrekking tot de redelijke alternatieven het volgende:

“Let op: Het Omgevingsbesluit vereist beschrijving van alle redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven. Als een mer aan de orde is (plan-mer of eerste fase project-mer in de verkenning of tweede fase project-mer in de planuitwerking) moeten alle redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven worden opgenomen in het MER. Draagvlak is dan geen reden om een alternatief af te laten vallen. Alternatieven die het probleem niet oplossen,

¹⁵ AbRvS 19 april 2006, ECLI:NL:RVS:2006:AW2304, r.o. 2.6.6.

datum 6 februari 2025
onze ref. RR/RK/11023145

7/7

die veel te duur zijn of die niet vergunbaar zijn, mogen bij een mer wel afvallen in deze fase.”¹⁶

- 22 In een eventuele beroepsprocedure kunnen belanghebbenden er dus op wijzen dat ook de Minister van IenW vindt dat (gebrek aan) draagvlak geen reden is om een alternatief niet als redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatief aan te merken.

Conclusie

- 23 U heeft mij gevraagd of het een mogelijkheid is om de locatie Eemshaven “Raad van State proof” niet te onderzoeken in het kader van de plan-m.e.r. procedure voor het voorkeursalternatief voor de Nieuwbouw kerncentrales. Mijn conclusie is dat de door u gevraagde mate van zekerheid niet gegeven kan worden. De moties die op 4 maart 2021 in de Tweede Kamer zijn aangenomen vormen zeker een argument om te stellen dat de Eemshaven geen realistisch alternatief is. Uit de rechtspraak van de Afdeling kan echter ook worden opgemaakt dat een puur beleidsmatig argument onvoldoende is. Ook voor een gebrek aan draagvlak is de vraag of dit argument alleen voldoende is.

- 24 Ik voeg daar nog aan toe dat ook de Commissie mer over de plan-m.e.r. zal adviseren. Wanneer de Eemshaven niet wordt meegenomen, is het een reëel risico dat de Commissie mer hierover een kritische opmerking maakt. Dat deed zij ook in de zaak van het Regionaal Bedrijven Terrein Twente. Dan zouden appellanten in een uiteindelijke beroepsprocedure nog een extra troef in handen hebben. Dat maakt het toch al beperkte comfort om de Eemshaven niet alsnog in het m.e.r. te betrekken dan nog minder groot.

Tot zover mijn advies.

Hoogachtend,
de landsadvocaat,
voor deze,

¹⁶ Handreiking MIRT/mer, Voorbereiding, verkenning en planning & studies, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, mei 2023, bladzijde 96.

Ministerie van Klimaat en
Groene Groei

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Programmadirectie Kernenergie

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/kgg

Datum 11 februari 2025

Betreft Advies Landsadvocaat kerncentrales Eemshaven en beantwoording
Kamervragen Erkens over vertraging nieuwbouw

Ons kenmerk

DGKE-PK / 96934270

Bijlage(n)

1. Advies landsadvocaat

Geachte Voorzitter,

Op 22 november jl. is de Kamer geïnformeerd over het gebied Eemshaven in verband met het locatieonderzoek naar de vestiging van twee nieuwe kerncentrales. Het kabinet is zich bewust van de gevoeligheden in Groningen en kent de politieke wensen. Daarom is in die brief aangekondigd om te onderzoeken of en zo ja op welke gronden Eemshaven buiten het locatieonderzoek voor de nieuwbouw van kerncentrales kan worden gelaten, zonder dat dit leidt tot onaanvaardbare vertraging of risico's. Dit onderzoek is uitgevoerd door de landsadvocaat en is als bijlage bij deze brief gevoegd. De conclusie van de landsadvocaat is dat de gevraagde mate van zekerheid niet gegeven kan worden.

Het is een dilemma voor het kabinet. Enerzijds vindt het kabinet het niet gepast Eemshaven te onderzoeken gelet op de afspraken die gemaakt zijn om Eemshaven te schrappen als waarborggebied. Anderzijds vindt het kabinet zorgvuldigheid en robuuste besluitvorming cruciaal. Alles afwegende en met het oog op het advies van de Landsadvocaat trekt het kabinet de conclusie dat het helaas niet mogelijk is om het gebied Eemshaven op voorhand van de m.e.r.-procedure uit te sluiten en daarbij tegelijkertijd tot een juridisch houdbaar besluit te komen. Het niet onderzoeken van het gebied Eemshaven leidt tot een te groot juridisch risico waarbij uiteindelijk het projectbesluit door de Raad van State vernietigd zou kunnen worden. Overeind blijft dat het kabinet beleidsmatig Eemshaven zal schrappen als waarborglocatie voor kerncentrales, zoals beschreven in de Kamerbrief van 22 november jl.

Dat betekent overigens dat er slechts gekeken zal moeten worden of er reële locatie-alternatieven beschikbaar zijn in het gebied Eemshaven. En indien dit het geval is, deze locatie-alternatieven onderdeel worden van het locatie-onderzoek naar de bouw van twee kerncentrales en worden beschreven in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). In deze concept NRD worden de locaties beschreven, waar nader onderzoek naar zal worden gedaan. Dit betekent een extra inspanning en zal ook extra tijd vergen. Daarentegen zou het niet meenemen van Eemshaven naar alle waarschijnlijkheid in de toekomst tot (meer)

vertraging leiden, omdat er dan in een heel laat stadium alsnog aanvullend onderzoek moet worden verricht om tot een houdbaar besluit te komen. De impact zal dan alleen groter zijn, omdat een deel van het onderzoek dan opnieuw moet. Bovendien belemmert dit dan andere werksporen zoals de financiering en technologiselectie in belangrijke mate.

Op basis van het locatie-onderzoek zal ik in overeenstemming met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening vervolgens een keuze maken over de voorkeurslocatie voor deze twee kerncentrales. Deze keuze wordt gemaakt op basis van een integrale effectanalyse, waarbij een weging plaatsvindt van onder andere technische-, milieu- en omgevingsfactoren (waaronder draagvlak). Daarbij vindt het kabinet het zeer belangrijk rekening te houden met de gevoelens in de samenleving. Dit is bij de aankondiging van de projectprocedure in de brief van 9 december 2022 toegelicht.

Voor een meer gedetailleerde toelichting op de afwegingen rondom de projectprocedure en de effecten op de planning wordt verwezen naar de beantwoording van de schriftelijke vragen van het lid Erkens¹, die bij deze brief zijn gevoegd.

Kernenergie is een veilige manier van energie opwekking en onmisbaar in de toekomstige energievoorziening van ons land. Het kabinet realiseert zich echter wel dat er over dit besluit zorgen bestaan en dat het niet aansluit op politieke en bestuurlijke wensen. Ook ziet het kabinet dat in de provincie Groningen en in het bijzonder de gemeente Het Hogeland veel ambities samenkomen. Daarover gaat het kabinet graag het gesprek aan.

Sophie Hermans
Minister van Klimaat en Groene Groei

---

¹kenmerk 2024Z22059, ingezonden 27 december 2024

2024Z22059

1.

Klopt het dat de bouw van de nieuwe kerncentrales (wederom) vertraging oploopt zoals aangegeven in het NRC-artikel?

Antwoord

De vertraging waar in het NRC- artikel aan gerefereerd wordt gaat over de doorlooptijd van de onderzoeken die nodig zijn voor een voorkeursbeslissing over de locatiekeuze in het kader van de projectprocedure. Het klopt dat de locatiekeuze is vertraagd. Wat deze vertraging betekent voor de uiteindelijke bouw en oplevering van de twee kerncentrales, is nu nog niet goed te zeggen. Wel lijkt het niet meer realistisch om de eerste centrale in 2035 operationeel te hebben. Voordat we toe zijn aan de bouw van 2 nieuwe centrales moeten nog heel veel stappen worden doorlopen. Zowel in de ruimtelijke procedure, als in de aanbesteding, als in de vergunningverlening, als in de uiteindelijke bouw. Een detailplanning van al deze stappen is op dit moment nog niet te geven. Ik houd de ambitie overeind om zo snel mogelijk als realistisch de eerste centrale operationeel te hebben.

Als onderdeel van de routekaart voor de bouw van twee kerncentrales uit december 2022² is een planningsanalyse opgesteld. Doel van de analyse is om te komen tot een fasering van voorbereiding van de bouw waarmee maximaal snelheid wordt gemaakt. De planningsanalyse stelt dat de bouw van een kerncentrale een lang en complex proces is met vele verschillende werksporen en inherente onzekerheden. De planningsanalyse beval aan om de onzekerheden te verkleinen door een interactie op te starten met de technologieleveranciers en technische haalbaarheidsonderzoeken uit te voeren. Deze twee activiteiten zijn met prioriteit opgepakt en de resultaten ervan komen binnenkort beschikbaar. Hierdoor kan een betere inschatting worden gegeven van de planning van de bouw. Tegelijkertijd blijft dit traject een complex proces, waarbij steeds opnieuw keuzes moeten worden gemaakt over te zetten stappen. Dergelijke keuzes neemt het kabinet altijd in het licht van een maximale snelheid van de gehele voorbereiding en realisatie. In de volgende voortgangsbrief (april 2025) over nieuwbouw kerncentrales zullen de nieuwe inzichten met betrekking tot de algehele planning gegeven kunnen worden. Ook is dan informatie beschikbaar over het effect van de vertraging van de locatiekeuze op de volgende stappen van de selectie van de technologieleverancier.

Ten aanzien van de vertraging in de locatiekeuze zijn de oorspronkelijk gecommuniceerde doorlooptijden erg ambitieus voor een project dat qua aard, omvang, impact en maatschappelijke gevoeligheid uniek is. Daarbij geldt dat een juridisch houdbaar besluit uiteindelijk de snelste en dus beste weg is naar

---

² Kamerstukken II 2022-2023 32645 nr. 116, bijlage planningsanalyse BCG

realisatie. Daarom zijn er afgelopen tijd stappen gezet die ingrijpen op de gewenste planning van de locatiekeuze, maar die er wel voor zorgen dat het besluit robuuster wordt.

Meest recent is naar aanleiding van inspraakreacties een juridische analyse aangekondigd naar de noodzaak het gebied Eemshaven toe te voegen als zoekgebied³. Tegelijkertijd met de beantwoording van deze Kamervragen is het advies van de Landsadvocaat aan de Kamer gestuurd. De conclusie van de Landadvocaat is dat de door mij gevraagde mate van zekerheid niet gegeven kan worden. De moties die op 4 maart 2021 in de Tweede Kamer zijn aangenomen vormen zeker een argument om te stellen dat de Eemshaven geen realistisch alternatief is. Uit de rechtspraak van de Afdeling kan echter ook worden opgemaakt dat een puur beleidsmatig argument onvoldoende is. Ook voor een gebrek aan draagvlak is de vraag of dit argument alleen voldoende is. De Landsadvocaat voegt daar nog aan toe dat ook de Commissie mer over de plan-m.e.r. zal adviseren. Wanneer de Eemshaven niet wordt meegenomen, is het een reëel risico dat de Commissie mer hierover een kritische opmerking maakt. Dat deed zij ook in de zaak van het Regionaal Bedrijven Terrein Twente. Dan zouden appellanten in een uiteindelijke beroepsprocedure nog een extra troef in handen hebben. Dat maakt het toch al beperkte comfort om de Eemshaven niet alsnog in het m.e.r. te betrekken dan nog minder groot.

De tijd van de advisering door de Landsadvocaat is ook benut om een gevoeligheidsanalyse op te starten, die alle mogelijke gebieden in beeld zijn voor het locatieonderzoek. Met behulp van geografische informatie is gekeken welke gebieden in Nederland op basis van alleen de internationale (veiligheids)criteria van het Internationaal Atoomenergieagentschap mogelijk geschikt zouden kunnen zijn voor kerncentrales. De gevoeligheidsanalyse is ook belangrijk vanwege de verhoogde ambitie van dit kabinet als het gaat om het aandeel kernenergie en de inzet op de bouw van een derde en vierde kerncentrale in Nederland.

Al deze stappen kosten helaas extra tijd, maar verkleinen de onzekerheden in de planning waarnaar in de planningsanalyse is verwezen. Boven alles is het vervelend dat deze extra tijd nodig is en dat het kabinet zich gedwongen ziet om Eemshaven als zoekgebied mee te nemen in het locatieonderzoek. Zo snel mogelijk dit jaar maakt het kabinet bekend welke locatiealternatieven het gaat onderzoeken. Dan zal ook meer duidelijk worden over de planning van de locatiekeuze die tot nu toe op medio 2025 stond. Duidelijk is wel dat dit jaar voor de locatiekeuze niet meer haalbaar is.

Zie verder de antwoorden op vragen 7 t/m 10.

---

³ Kamerstukken II 2024-2025 32645 nr. 132, pagina 8

2.

Kunt u een overzicht geven van de stappen die sinds de publicatie van het coalitieakkoord van het vorige kabinet Rutte IV (10 januari 2022) zijn gezet om de bouw van twee kerncentrales in Borssele te realiseren?

Antwoord

In fase 1 van het nieuwbouwtraject 'het voorbereiden van de besluitvorming' wordt toegewerkt naar een ontwerp locatiebesluit, een start van de aanbesteding en de oplevering van een voorlopig Rijk Regio pakket. Om daar te komen worden vier werksporen doorlopen; financiering (marktconsultatie), technische haalbaarheidsstudies, eerste fase van de projectprocedure en Rijk-Regiopakket. Daarnaast wordt er separaat gewerkt aan de opbouw van de projectorganisatie.

Start datum	Stap	Kamerstuk	Status
Nov 2022	Missiegedreven Meerjaren Innovatie Programma is opgestart	Kamerstuk 32645 nr. 101 aangekondigd; Voortzetting in nr. 118, 120 en 128)	Doorlopend
Dec 2022	Routekaart nieuwbouw kerncentrales inclusief voorbereidende studies	Kamerstuk 32 645 nr. 98 (aangekondigd), nr. 116	Voltooid
Dec 2022	Start marktconsultatie	Kamerstuk 32645 nr. 116 aankondiging; nr. 117 concrete	Voltooid

		aankondiging; nr. 121 in uitvoering; nr. 132 uitgevoerd en gedeeld)	
Dec 2022	Start technische haalbaarheidsstudies	Kamerstuk 32645 nr. 116 aankondiging; nr. 117 concrete aankondiging; nr. 121 in uitvoering; nr. 132 uitgevoerd)	Voltooid
Juni 2023	Participatietraject opgestart met publicatie van een participatie- en communicatieplan	Kamerstuk 32645 nr. 116 (aangekondigd) nr. 117	voltooid/doorlopend
Feb 2024	Publicatie Voornemen en Voorstel voor participatie	Kamerstuk 32645 nr. 121	voltooid
Feb 2024	Oplevering systeemstudie kernenergie, aankondiging vervolgstudie	Kamerstuk 32645 nr. 121	Voltooid/ vervolg loopt
Feb 2024	Het Rijk-Regiopakket is opgestart en is in ontwikkeling	Kamerstuk 32645 nr. 121 aangekondigd; 11 september in ontwikkeling; 132 in ontwikkeling.	Loopt
Feb 2024	Het VenP is afgerond en het vestigings- en waarborgingsbeleid is geactualiseerd. Deze ontwikkelingen hebben aanleiding gegeven om naar additionele locaties te kijken.	Kamerstuk 32645 Nr. 121 aangekondigd; nr. 131 publicatie reacties VenP;	voltooid
Feb 2024	Start opzet projectorganisatie	Kamerstuk 32645 nr. 121 aangekondigd; Kamerstuk 28 165, nr. 420 nader uitgewerkt; Nr. 132 melding aantrekking	voltooid

		kwartiermaker en team.)	
Aug 2024	Third-party Review ter controle en aanvulling van de Marktconsultatie en Technische Haalbaarheidsstudies	Kamerstuk 32645 nr. 121 aangekondigd; nr. 132 uitgevoerd)	Loopt
Sept 2024	Intentieverklaring getekend en start gebiedsverbinder Rijk-Regio pakket	Kamerstuk 32645 nr. 131	Loopt
Nov 2024	Juridisch onderzoek Eemshaven	Kamerstuk 32645 nr. 132	Voltooid

3.

Hoeveel onderzoeken naar de bouw van kerncentrales zijn er sinds Rutte IV uitgevoerd, en welke kosten waren hiermee gemoeid?

Antwoord

Tot nu toe zijn met Klimaatfondsmiddelen verschillende onderzoeken ten behoeve van de nieuwbouw van kerncentrales uitgevoerd.

Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de technische haalbaarheidsstudies - inclusief de inhuur van externe nucleaire expertise - locatieonderzoeken, koelwaterstudies en een onafhankelijke review van een derde partij en vergelijking met het buitenland (totaal € 25 miljoen). Ook zijn er enkele financiële onderzoeken uitgevoerd (€ 660.000). Deze verschillende onderzoeken voorzien een beter inzicht in de voorbereiding en uitvoering van de bouw van de kerncentrales, en verminderen daarmee de risico's van het project. De informatie uit deze studies helpt ook om te bepalen welke eisen we willen stellen aan de bouw van de nieuwe centrales. Tot slot zijn adviezen gevraagd op het gebied van governance in relatie tot de projectorganisatie (€ 80.000) en omtrent de participatie- en communicatiestrategie (€ 55.000). Deze adviezen helpen in het vormgeven en opzetten van de organisatie die verantwoordelijk wordt voor de uitvoering van het project en bieden duidelijke richtlijnen in het betrekken en informeren van stakeholders, onder andere in de verschillende regio's. Dit is noodzakelijk om uiteindelijk een houdbaar en robuust locatiebesluit te nemen.

4.

Hoeveel onderzoeken naar de locatiekeuze van kerncentrales zijn er sinds Rutte IV uitgevoerd, en welke kosten waren hiermee gemoeid?

Antwoord

Ten behoeve van de projectprocedure Nieuwbouw Kerncentrales voor de bouw van de eerste twee kerncentrales wordt een onderzoek uitgevoerd naar locaties in Nederland. Dit locatieonderzoek leidt tot een planMER en integrale effectenanalyse van de verschillende alternatieve locaties. Hiermee is een bedrag gemoeid van ca. € 1,5 miljoen.

Daarnaast zijn onderzoeken uitgezet naar de koelwatercapaciteit van verschillende wateren en naar karakteristieken van de ondergrond nabij de locaties. Deze onderzoeken zullen naar verwachting circa € 250.000 kosten.

5.

Hoeveel geld is er tot nu toe uitgegeven of toegewezen aan de bouw van nieuwe kerncentrales sinds Rutte IV en welk gedeelte hiervan gaat naar onderzoek, welk gedeelte naar de kennis- en onderzoeksinfrastructuur, en welk gedeelte gaat naar overige categorieën?

Antwoord

Bij de start van het Klimaatfonds was er voor het perceel Kernenergie € 5 miljard gereserveerd. Bij de start van het huidige kabinet is hier € 9,5 miljard bijgekomen. Van deze in totaal € 14,5 miljard zijn de volgende bedragen al toegekend aan specifieke uitgaven in 2023 t/m 2030:

1. Bedrijfsduurverlenging Borssele: € 12,8 miljoen;
Deze middelen zijn grotendeels toegekend voor de verouderingsonderzoeken.
2. Nieuwbouw: € 146,86 miljoen;
Deze middelen zijn grotendeels toegekend voor de projectorganisatie (€ 90 miljoen), de technische haalbaarheidsstudies, inclusief de inhuur van externe nucleaire expertise, locatieonderzoeken, koelwaterstudies en een onafhankelijke review van een derde partij en vergelijking met het buitenland (€ 25 miljoen), voor de jaren 2023 t/m 2030.
3. Kennisinstructuur: € 65 miljoen;
4. Uitvoeringslasten Rijk en decentrale overheden: € 89 miljoen;
5. Ondersteuning ontwikkeling SMR's: € 65 miljoen.

6.

Welke resultaten van eerdere onderzoeken zijn vertaald in beleidsmaatregelen, wetwijzigingen, locatiebesluiten of andere concrete stappen richting de realisatie van deze kerncentrales?

Antwoord

Het kabinet werkt op grond van de routekaart⁴ nu aan de fase van de voorbereiding van politieke besluitvorming. Hierover dienen besluiten te worden genomen met betrekking tot de technologieselectie, het government support package, locatie en Rijk-Regio pakket. Deze besluiten zijn nog niet genomen. Onder vraag 2 zijn de concrete stappen opgenomen die opeenvolgende kabinetten sinds de routekaart eind 2022 hebben gezet. De concrete vertaling in beleid- en regelgeving zal vanaf dit jaar gebeuren in de genoemde besluiten over de government support package, technologieselectie, eerste fase van de projectprocedure en Rijk-Regiopakket.

7.

Wat heeft het ministerie sinds de initiële locatiekeuze in Borssele gedaan om juridische bezwaren tegen deze locatie zoveel mogelijk te voorkomen? Heeft u overwogen om vast te houden aan deze locatiekeuze?

Antwoord

Voor een juridisch houdbaar besluit is het cruciaal dat het besluit zorgvuldig wordt voorbereid. Dit besluit wordt voorbereid door middel van de projectprocedure die voor de eerste twee kerncentrales in februari 2024 is gestart. Voor het zoveel mogelijk voorkomen van bezwaren is het cruciaal dat vanaf het begin wordt ingezet op participatie door belanghebbenden. Om een definitieve locatiekeuze (in de zogenaamde voorkeursbeslissing) te maken die juridisch houdbaar is moeten redelijke alternatieven in beeld worden gebracht. Dit is een Europese verplichting, die in Nederland in de Nederlandse wetgeving is vastgelegd. Naast Borssele/Vlissingen (Sloegebied) en Maasvlakte I zijn hierom ook Terneuzen, Maasvlakte II en Eemshaven in beeld. De minister heeft in het Commissiedebat van 13 oktober 2022⁵ toegezegd een voorkeurslocatie aan te wijzen en daarbij aangegeven dat dit niet betekent dat de voorkeurslocatie ook de definitieve locatie wordt. Het kabinet deelt de ambitie die uit het uitspreken van een voorkeurslocatie volgt, maar alleen volstaan met onderzoek naar Borssele is niet in lijn met wet- en regelgeving; redelijke alternatieven dienen gelijkwaardig onderzocht te worden alvorens een definitieve locatiekeuze gemaakt kan worden.

Daarbij is het ook belangrijk dat ingezet wordt op vroegtijdige participatie. In het Voornemen en Voorstel voor participatie dat in februari 2024 ter inzage is gegaan, wordt beschreven hoe het ministerie inwoners betreft bij de projectprocedure. Daarnaast zijn ook de gemeente Borssele en provincie Zeeland vroegtijdig gestart met het opzetten van participatie. Zij hebben hun inwoners gevraagd welke voorwaarden zij willen stellen aan de mogelijke komst van grote energieprojecten in de regio, waaronder twee nieuwe kerncentrales. Om op een juiste manier

---

⁴ Kamerstukken II 2021-2022 32645 nr.98

⁵ Kamerstukken II 2022-2023 32645 nr. 100

gehoor te geven aan beide voorwaardenpakketten werkt het ministerie van Klimaat en Groene Groei samen met de provincie Zeeland en gemeente Borsele aan een Rijk-Regiopakket aan maatregelen om de impact op de leefomgeving te verminderen en een impuls te geven aan de regio.

8.

Waarom wordt nu pas besloten om alternatieve locaties, zoals Terneuzen, de Tweede Maasvlakte en de Eemshaven, nader te onderzoeken? Waarom is daar de afgelopen drie jaar niet voor gekozen als dit blijkbaar toch noodzakelijk was? Wat is hier misgegaan?

Antwoord

In december 2022 heeft het kabinet aangegeven dat Borssele de voorkeurslocatie is voor de nieuwbouw naar aanleiding van een toezegging van de minister aan het lid Erkens (TZ202210-116). Het uitspreken van een voorkeur voor Borssele heeft versnelling van de uiteindelijke oplevering tot doel gehad, door het nu al uitvoeren van technische haalbaarheidsonderzoeken. Ook heeft het kabinet toen aangegeven dat dit geen definitief locatiebesluit is, maar dat voor een definitief locatiebesluit een m.e.r.-procedure doorlopen dient te worden. De keerzijde van het uitspreken van een voorkeur is dat verwachtingen zijn gewekt over de definitieve locatiekeuze. In de brief van december 2022 heeft het kabinet aangegeven dat Maasvlakte I in ieder geval beschouwd wordt als redelijk alternatief in de m.e.r.-procedure. In februari 2024 is dan ook de projectprocedure op basis van de Omgevingswet gestart. In deze projectprocedure zal de m.e.r.-procedure worden doorlopen en een definitieve locatiekeuze worden voorbereid (de zogenaamde voorkeursbeslissing). In de brief van 11 september 2024 zijn Terneuzen en Maasvlakte II als zoekgebied in beeld gekomen en in november 2024 is daar de mogelijkheid van Eemshaven bijgekomen. Er is dus nooit sprake geweest dat alleen locatie Borssele zou moeten worden onderzocht. In de brief van 1 februari 2024 heeft mijn ambtsvoorganger dit als volgt verwoord: "Met de technische haalbaarheidsstudies wordt duidelijk of de ontwerpen van de bedrijven op het terrein van EPZ gerealiseerd kunnen worden. Hiermee loop ik vooruit op de integrale afweging en de ontwerp voorkeursbeslissing die medio 2025 in de projectprocedure genomen wordt. Met andere woorden: na weging van alle ruimtelijke- en milieuaspecten kán een andere locatie uiteindelijk planologisch worden aangewezen."

Om snelheid te maken heeft het Kabinet werksporen parallel geschakeld, waarbij het kabinet in de routekaart van december 2022 heeft aangegeven dat de locatiekeuze uiteindelijk zal worden gemaakt in de projectprocedure. Deze projectprocedure zal het Kabinet zorgvuldig doorlopen en daar hoort vanzelfsprekend ook alternatievenonderzoek bij. Een juridisch houdbaar besluit is de snelste weg naar een robuuste locatiekeuze en daarmee een bestendige uitvoering.

Het kabinet beseft zich dat de ontwikkeling van nieuwe energieprojecten in de provincie Groningen gevoelig ligt en is zich bewust van de bestuurlijke wensen in de regio. Daarom heeft het kabinet de Landsadvocaat eerder om advies gevraagd of het mogelijk is om de Eemshaven op voorhand uit te sluiten bij het locatie onderzoek.

De conclusie die het kabinet op basis van het advies trekt is dat met het oog op een juridisch houdbaar besluit helaas niet mogelijk is om het gebied Eemshaven op voorhand uit te sluiten. Dat betekent dat er gekeken zal moeten worden of er reële locatie-alternatieven beschikbaar zijn. Indien dit het geval is zullen deze locatie-alternatieven onderdeel worden van het locatie-onderzoek naar de bouw van twee kerncentrales en worden beschreven in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).

Het kabinet vindt het zeer belangrijk om rekening te houden met de gevoelens in de samenleving. Maar het kabinet wil ook een juridisch houdbaar besluit om vertraging later te voorkomen. Hier hoort bij dat een zorgvuldige procedure wordt doorlopen om tot weloverwogen keuzes te komen.

Nu dit advies er ligt, zal het kabinet zo snel mogelijk de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau afronden. In deze concept NRD worden de locaties beschreven, waar nader onderzoek naar zal worden gedaan. Dit onderzoek zal in de vorm van een planMER en Integrale Effectenanalyse (IEA) worden uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek zal ik in overeenstemming met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening vervolgens een keuze maken ten aanzien van de voorkeurslocatie voor deze twee kerncentrales in de zogenaamde voorkeursbeslissing. In de volgende voortgangsbrief (april 2025) zal ook een nieuwe verwachting volgen over het moment waarop de ontwerp-voorkeursbeslissing gereed is. Duidelijk is al wel dat 2025 niet meer haalbaar is.

9.

Hoeveel vertraging verwacht u door het verplicht nader onderzoeken van extra locaties, en wat betekent dit voor de beoogde oplevering in 2035?

10. Welke kosten en tijdsbesteding zijn gemoeid met het aanvullende onderzoek naar de drie nieuwe locaties?

Antwoord 9 en 10

In het locatie-onderzoek wordt rekening gehouden met onderzoek naar locaties in de gebieden Borssele/Vlissingen (Sloegebied) en op de Maasvlakte I. Daarnaast is ruimte voorzien om, naar aanleiding van het alternatievenonderzoek, mogelijk aanvulling te plegen met een derde gebied waarin locaties onderzocht zouden kunnen worden. De toevoeging van Maasvlakte II heeft geen groot effect gehad op het alternatievenonderzoek maar de toevoeging van Terneuzen kent kosten in de orde van grootte van circa 100.000,-. De mogelijke toevoeging van Eemshaven kent eveneens kosten in de orde van grootte van circa 100.000,-.

De kosten die gemaakt worden voor onderzoek naar koelwatercapaciteit en ondergrond zijn inbegrepen in de 250.000,- genoemd bij het antwoord op vraag 4.

De toevoeging van Terneuzen en Maasvlakte II heeft enkele maanden tijd gevergd aan extra vooronderzoek en het activeren van ambtelijke en bestuurlijke betrekkingen op dit onderwerp. Daarbij geldt voor elke toegevoegde locatie dat er ook inspanning nodig is om een omgevingsproces vorm te geven om burgers en andere belanghebbenden op een degelijke manier te informeren over de procedure en te betrekken bij de besluitvorming. De toevoeging van Eemshaven in het onderzoek betekent naar huidig inzicht circa 6 maanden extra doorlooptijd ten opzichte van de eerdere verwachting.

Zo snel mogelijk dit jaar maakt het kabinet bekend welke locatiealternatieven het gaat onderzoeken. In de volgende voortgangsbrief (april 2025) zal een nieuwe verwachting volgen over het moment waarop de ontwerp-voorkeursbeslissing gereed is. Duidelijk is al wel dat 2025 niet meer haalbaar is.

11.

Hoe wordt gegarandeerd dat de uitkomsten van eerdere haalbaarheidsstudies niet opnieuw hoeven te worden onderzocht, zoals nu wordt gesuggereerd voor alternatieve locaties?

Antwoord

Om de technische haalbaarheidsstudies volledig en in voldoende detail te kunnen uitvoeren is een specifiek terrein aangewezen. Daartoe heeft het kabinet in de Kamerbrief van 9 december 2022⁶ onderbouwd welk terrein hiervoor geschikt lijkt te zijn en is het EPZ-terrein in Borssele als voorkeurslocatie aangewezen. Als in de projectprocedure een andere locatie wordt aangewezen, moet een deel van de technische haalbaarheidsstudies mogelijk opnieuw worden uitgevoerd. Hiermee is een bewust maar beperkt risico genomen omdat een groot gedeelte van de technische haalbaarheidsstudies ook representatief zal zijn voor andere locaties die in de projectprocedure zullen worden meegenomen. Aspecten die verschillen per locatie, zoals de precieze samenstelling van de bodem, of toegang tot koelwater, zullen opnieuw moeten worden gedaan als besloten wordt tot een andere locatie. Dit is een beperkt deel van de Technische Haalbaarheidsstudies.

12.

In hoeverre zijn juridische verplichtingen, zoals de eis om alle redelijke alternatieven te onderzoeken, een belemmering voor de voortgang van grote projecten zoals kerncentrales?

---

⁶ Kamerstukken II 2022-2023 32645 nr. 116

Antwoord

Het onderzoek naar de redelijke alternatieven voor een project is een onderdeel van de op grond van de Europese mer-richtlijnen verplichte milieueffectrapportage. De verplichting deze rapportage uit te voeren is in Nederland in de Nederlandse wetgeving vastgelegd. Het alternatievenonderzoek is nodig om een gedegen afweging te kunnen maken en het uiteindelijke projectbesluit deugdelijk te motiveren en leidt zo tot betere besluitvorming. Deze eis is daarom geen belemmering voor de voortgang van grote projecten. De gevoeligheden rond locatie Eemshaven (zie het antwoord op vraag 8 en de Kamerbrief van 22 november 2024⁷) moeten dan ook bezien worden vanuit het oogpunt van de juridische houdbaarheid van het projectbesluit en maken daarom het voorgaande niet anders.

13.

Waarom wordt de relevante wetgeving, die leidt tot deze stapeling van onderzoeken en juridische procedures, niet aangepast om vertragingen te voorkomen?

Antwoord

In december 2024 is de Kamer geïnformeerd over de versnellingsaanpak energietransitie met daarin aandacht voor juridisch instrumentarium⁸. Hiervoor is een verkenning gedaan naar welke wettelijke aanpassingen er mogelijk zijn om procedures te versnellen, en daarmee doorlooptijden te verkorten en/of vertraging te voorkomen, voor energie-infrastructuurprojecten. De meest kansrijke opties zijn opgenomen in een juridisch versnellingspakket en worden thans uitgewerkt in verschillende wet- en regelgevingstrajecten. De juridische maatregelen zijn gericht op structurele en procedurele versnelling van verschillende energiemodaliteiten, type projecten en projectfasen.

In het bovengenoemde juridische versnellingspakket zit ook een aantal opties voor het verder versnellen van de projectprocedure die ook van belang zijn voor realisatie van de nieuwe kerncentrales. Deze worden momenteel nader onderzocht. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over de procedurele stappen in de verkenningsfase van de projectprocedure in relatie tot participatie en het moment van onafhankelijk advies. De kansrijke opties voor versnelling zijn in beeld en worden uitgewerkt in verschillende wet- en regelgevingstrajecten.

14.

---

⁷ Kamerstukken II 2024-2025 32645 nr. 132

⁸ Kamerstukken II 2024-2025 29826 nr. 217

Wat voor wetswijziging is nodig om alsnog een definitieve locatiekeuze te maken die juridisch houdbaar is? Welke wetsbepaling in welke wetten zouden hiervoor aangepast moeten worden?

15. Bent u bereid om dergelijke wetswijzigingen door te voeren, waarmee ook de juridische houdbaarheid van besluiten versterkt wordt, en toekomstige vertragingen voorkomen worden?

Antwoord 14 en 15

Voor een juridisch houdbare locatiekeuze is geen wetswijziging nodig, maar zorgvuldig onderzoek, transparante besluitvorming en vroegtijdige participatie (zie het antwoord op vraag 7). Vanuit het oogpunt van Europese verplichtingen, zorgvuldigheid en draagvlak voor de uiteindelijk gekozen locatie is een wetswijziging op dit punt niet wenselijk, nodig of mogelijk.

16.

Welke concrete stappen onderneemt u om ervoor te zorgen dat de bouw van de kerncentrales, ondanks deze vertragingen, nog steeds in 2035 is afgerond? Welke versnellingsopties heeft u nog op de plank liggen die u kunt nemen om het proces te versnellen?

Antwoord

In de Kamerbrief van afgelopen november benadrukt het kabinet dat, door de verschillende werksporen parallel uit te voeren, conform de wens van de Kamer op dit moment maximaal wordt versneld. In de brief van 1 februari 2024 heeft mijn ambtsvoorganger dit als volgt verwoord: "Met de technische haalbaarheidsstudies wordt duidelijk of de ontwerpen van de bedrijven op het terrein van EPZ gerealiseerd kunnen worden. Hiermee loop ik vooruit op de integrale afweging en de ontwerp-voorkeursbeslissing die medio 2025 in de projectprocedure genomen wordt. Met andere woorden: na weging van alle ruimtelijke- en milieuaspecten kán een andere locatie uiteindelijk planologisch worden aangewezen." Zoals gememoreerd in het antwoord op de eerste vraag blijft de bouw van twee grote kerncentrales een complex proces, waarbij steeds opnieuw keuzes moeten worden gemaakt over te zetten stappen. Dergelijke keuzes neemt het kabinet altijd in het licht van een maximale snelheid van de gehele voorbereiding en realisatie. Een juridisch houdbaar besluit is in ons aller belang, want dit vormt uiteindelijk de snelste weg naar realisatie is. In de volgende voortgangsbrief over nieuwbouw kerncentrales zullen de nieuwe inzichten met betrekking tot de planning gegeven kunnen worden. Ook is dan informatie beschikbaar over het effect van de vertraging van de locatiekeuze op de volgende stappen van de selectie van de technologieleverancier en wat daaraan in mitigerende zin gedaan kan worden.

17.

Welke maatregelen zijn mogelijk om na de locatiekeuze de bijbehorende vergunning trajecten, aanbestedingen en andere essentiële besluitvorming te versnellen? Welke juridisch houdbare routes zijn hiervoor mogelijk?

Antwoord

Er is op dit moment nog geen inzicht in concrete maatregelen die mogelijk zijn om na de locatiekeuze de bijbehorende processen en besluitvorming te versnellen. De verwachting is dat de resultaten van de Third Party Review meer inzicht zullen bieden als het gaat om de planning voor de bouw van de kerncentrales. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 1, is het van belang dat de procedures zorgvuldig worden doorlopen.

18.

Zijn er mogelijkheden om de bouw van kerncentrales onder de Renewable Energy Directive (RED III) / Net-zero industry act aan te merken als een project van hoger openbaar belang gezien de voordelen voor de klimaattransitie, de verbetering van de luchtkwaliteit in Nederland door het vervangen van fossiele opwek, en de afname van gevaarlijke geopolitieke afhankelijkheid op het gebied van energie? Wat zou dit in de praktijk betekenen voor de tijdslijnen van de bouw van kerncentrales?

19.

Zijn er mogelijkheden om de bouw van kerncentrales onder de Net-Zero Industry Act aan te merken als strategisch nettonulproject met hoogst mogelijke status van nationaal belang? Wat zou dit in de praktijk betekenen voor de tijdslijnen van de bouw van kerncentrales?

Antwoord 18 en 19

In de RED III wordt een gemeenschappelijk kader vastgesteld voor de bevordering van energie uit hernieuwbare bronnen. Kernenergie valt niet onder deze scope en kernenergieprojecten kunnen onder deze richtlijn dus niet aangemerkt worden als versnellingsgebied.

De Net-Zero Industry Act (NZIA) heeft onder andere als doel om in de EU de productiecapaciteit te stimuleren van netto-nul technologieën die essentieel zijn voor klimaatneutraliteit. Onder deze verordening worden alle kernenergie-technologieën als netto-nul technologieën beschouwd.

De NZIA introduceert het begrip "netto-nul strategisch project" voor projecten die van vitaal belang zijn voor het verbeteren van de veerkracht, strategische autonomie en concurrentiekracht van de netto-nul industrie in de EU.

Voor de bouw van kerncentrales zouden netto-nul strategische projecten in de Nederlandse context dus inderdaad de prioriteitsstatus 'strategische project van nationaal belang' kunnen krijgen.

De bouw van de kerncentrales is gezien de omvang al een project van nationaal belang en doorloopt de projectprocedure.

De bijbehorende doorlooptijden voor vergunningverlening in deze procedure (formeel maximaal zes maanden) zijn bovendien korter dan die de NZIA voorschrijft (maximaal negen maanden). Het aanmerken van het project als netto-nul strategisch project onder de NZIA heeft in de praktijk dan ook geen effect op de tijdslijnen van de bouw van de kerncentrales in Nederland.

20.

Wat zijn de versnellingsmogelijkheden onder de omgevingswet? Zouden kerncentrales zich kwalificeren om gekenmerkt te worden als een omgevingsplanactiviteit van nationaal belang? Zo ja, wat zou dat betekenen voor de tijdslijnen? Of zou een rijksprojectprocedure geschikter zijn? Wat zou dat betekenen voor de tijdslijnen?

Antwoord

Voor energieprojecten van nationaal belang waaronder de bouw van kerncentrales is de projectprocedure het instrument dat het meest geschikt is om te voorzien in de inpassing van deze projecten in de fysieke leefomgeving⁹. Daarmee biedt deze procedure in de regel de meeste snelheid.

Een standaardtijdslijn is voor de projectprocedure niet te geven, voor elke procedure is dit project afhankelijk. Het hangt onder meer af van de wijze waarop de participatie wordt ingericht, hoeveel reacties worden ontvangen en welk onderzoeken precies nodig zijn. Daarin verschillen de instrumenten van de Omgevingswet niet. In alle gevallen is participatie nodig en zal hetzelfde soort (mer-)onderzoek nodig zijn om een zorgvuldig besluit te kunnen nemen.

De omgevingsplanactiviteit van nationaal belang is een procedure waarbij een ontwikkeling mogelijk wordt gemaakt door een op Rijksniveau verleende vergunning waarbij wordt afgeweken van het omgevingsplan. Dit laat onverlet dat er ook andere vergunningen nodig zijn voor die ontwikkeling, die moeten worden verleend door het voor die vergunningen bevoegde gezag. Bij de projectprocedure kunnen de benodigde ruimtelijke toestemming en de overige vergunningen samen worden genomen en kan op Rijksniveau regie worden gevoerd op de timing en samenhang van alle vergunningen. De projectprocedure heeft verder als voordeel dat dit een gestroomlijnde besluitvormingsprocedure heeft. De projectprocedure is daarmee het meest geschikt om een complex project als een kerncentrale te realiseren.

---

⁹ Voor de daadwerkelijke exploitatie is ook een vergunning op grond van de Kernenergiewet nodig. Die wet is niet geheel geïntegreerd in de Omgevingswet vanwege het specifieke karakter ervan en de rol van de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming.

Voor complexe en ingrijpende projecten zoals de bouw van de kerncentrales is een brede verkenning en vroegtijdige participatie van publiek en belanghebbenden, leidend tot een gedragen voorkeursrichting en gecoördineerde uitvoering van groot belang. De projectprocedure is hierop ingericht.

Ook mist een procedure via een omgevingsplanactiviteit van nationaal belang andere voordelen van de projectprocedure, zoals beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en de coördinatie vanuit één minister. De procedure voor een omgevingsplanactiviteit van nationaal belang lijkt daarmee meer complex dan de projectprocedure.

21.

Hoe staat het met het ontwerpbesluit procedurele versnellingen elektriciteitsprojecten? Zou dit een mogelijkheid bieden om de realisatie van de kerncentrales in 2035 mogelijk te blijven houden? Welke aanpassingen zijn nodig aan het ontwerpbesluit om kerncentrales expliciet eronder te laten vallen?

Antwoord

Voor de procedurele versnelling van regionale elektriciteitsprojecten wordt gewerkt aan de algemene maatregel van bestuur Besluit procedurele versnellingen elektriciteitsprojecten. Dit besluit is gebaseerd op het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting, waarin een grondslag is opgenomen voor aanwijzing van besluiten voor categorieën projecten waarvan de versnelde uitvoering noodzakelijk is vanwege zwaarwegende maatschappelijke belangen. Dit wetsvoorstel ligt thans ter behandeling bij de Tweede Kamer. Voorhang van de algemene maatregel van bestuur kan pas plaatsvinden nadat de Tweede Kamer het wetsvoorstel heeft aangenomen.

Het Besluit procedurele versnelling elektriciteitsprojecten wijst besluiten voor bepaalde energie-infrastructuurprojecten aan waarvoor een aantal versnellingen in de beroepsprocedure geldt, zoals beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Een aanwijzing kan leiden tot een versnelling van 1,5 jaar, door beroepsmogelijkheden bij één instantie te leggen met verkorte termijnen.

De met het ontwerpbesluit voorziene procedurele versnelling van de elektriciteitsprojecten is voor die projecten die nu nog niet onder de projectprocedure vallen, maar waarbij wel een zwaarwegend maatschappelijk belang is bij versnelde realisatie.

Voor kerncentrales geldt al de projectprocedure en biedt dit besluit geen additionele versnelling voor de realisatie hiervan.

22.

Zou een van de beschreven routes in vraag 18 t/m 21 ook helpen bij het versneld maken van een juridisch houdbare locatiekeuze?

Antwoord

De projectprocedure is reeds gestart voor de bouw van de eerste twee kerncentrales en deze procedure is ingericht om snel tot een juridisch houdbare locatiekeuze te komen. Ook kent deze procedure versnellingselementen, zoals de één-besluit constructie door één bestuursorgaan met het projectbesluit, de coördinatie van uitvoeringsbesluiten en indeplaatstreding, en geldt beroep in één instantie voor het projectbesluit. De beschreven routes in vraag 18 t/m 21 zullen dus niet bijdragen aan het versneld maken van een houdbare locatiekeuze.

23.

Is projectwetgeving voor de bouw van kerncentrales een mogelijkheid, indien de bestaande routes in vraag 18 t/m 21 niet kansrijk zijn? Waar zou een dergelijke wet aan moeten voldoen en op welk deel van het proces zou deze tot versnelling kunnen leiden?

Antwoord

Het uitwerken van een specifieke projectenwet voor de bouw van de kerncentrales acht het kabinet niet de juiste weg. Het bestaande instrumentarium van de Omgevingswet met de projectprocedure werkt al versnellend. Zo is er één-besluit constructie door één bestuursorgaan mogelijk met het projectbesluit, evenals de coördinatie van uitvoeringsbesluiten en indeplaatstreding. Ook beroep in één instantie geldt voor het projectbesluit.

Bij een projectenwet zal er ook een zorgvuldige locatie-afweging moeten worden gemaakt en het is juist de projectprocedure die hiervoor de opeenvolgende procedurele stappen biedt. Het kabinet ziet dan ook niet op welke onderdelen van het proces een eventuele projectenwet tot een extra versnelling zal leiden. Temeer omdat een wetstraject zeker 2 á 3 jaar in beslag neemt en de projectprocedure voor de eerste twee kerncentrales nu al is opgestart.

24.

Wat zijn de resultaten van de gesprekken met marktpartijen over hun bereidheid om te investeren in kerncentrales, en in hoeverre hebben de huidige vertragingen impact op hun interesse?

Antwoord

Zoals toegelicht in de Kamerbrief van afgelopen november en in het rapport van BNP Paribas dat gedeeld is als bijlage met de Kamerbrief¹⁰, is er interesse van marktpartijen om te investeren in de bouw van de kerncentrales. De resultaten van de studie van BNP Paribas laten zien dat private financiers financiering overwegen, maar ook dat private financiering zowel voordelen als nadelen met zich meebrengt. De interesse van marktpartijen verschilt ook sterk per fase van het traject.

Het kabinet heeft geen signalen ontvangen dat huidige vertragingen in het project leiden tot een verschil in de mogelijke interesse van marktpartijen: bij complexe, grootschalige infrastructuurprojecten van deze aard is het niet ongewoon dat vertraging optreedt in de voorbereidingsfase.

25.

Hoe beheerst u de risico's dat deze vertragingen de financiering van de kerncentrales bemoeilijken of marktpartijen afschrikken?

Antwoord

Ook richting marktpartijen wordt benadrukt dat een grondige voorbereiding leidt tot een meer voorspoedige bouw van de kerncentrales. Dit leidt tot een lager risicoprofiel van het project, en daarmee mogelijk tot een grotere bereidheid om te investeren. Het kabinet blijft in gesprek met de financiële sector om te begrijpen wat zij kunnen bieden wat betreft financiering van het project, en om ze op de hoogte te houden van de vorderingen in de voorbereiding op de bouw. In februari wordt bijvoorbeeld een bijeenkomst georganiseerd met de Nederlandse financiële sector om ze van een update te voorzien over de stand van zaken van de voorbereiding op de bouw van de kerncentrales.

26.

Welke lessen trekt u uit de vertragingen in dit proces, en welke structurele maatregelen neemt u om dit soort bureaucratische stapelingen bij de bouw van kerncentrale 3 & 4 en Small Modular Reactors (SMR's) te voorkomen?

Antwoord

Het kabinet verwacht dat de lessen en de resultaten van de huidige werksporen voor de bouw van de twee eerste centrales veel betekenen voor de stap naar de bouw van andere kerncentrales. Ook zal de opgebouwde expertise en ervaring in Nederland uit de huidige voorbereidingen helpen in de toekomstige uitvoering van belangrijke procedures die onderdeel zijn van de voorbereiding op de bouw van een kerncentrale.

---

¹⁰ Kamerstukken II 2024-2025 32645 nr. 132

Ook voor de inpassing van kerncentrale 3 en 4 is het cruciaal dat er een juridisch houdbaar besluit wordt voorbereid. De ruimtelijke inpassing van kerncentrales in Nederland is complex. Dit geldt voor de lopende projectprocedure, maar zal voor kerncentrale 3 en 4 mogelijk nog ingewikkelder worden. De bij vraag 1 genoemde gevoeligheidsanalyse benut ik daarom ook voor het richting geven aan mogelijke locaties voor kerncentrales 3 en 4. In de in voorbereiding zijnde nota Ruimte zullen hiertoe structurerende keuze worden gemaakt, die zullen aansluiten bij het Programma Energiehoofdstructuur (PEH). In aansluiting op de Kamerbrief van april 2024 zal in de actualisatie van het Programma Energiehoofdstructuur richting worden gegeven aan de ruimtelijke inpassing van kerncentrale 3 en 4, waarbij de inzichten en structurerende keuzes uit de hiervoor genoemde de Nota Ruimte zullen worden meegenomen. In de volgende voortgangsbrief (april 2025) zal het kabinet hierop verder ingaan.

Het SMR-programma dat recent van start is gegaan kijkt via de uitvoering van verschillende simulaties (programmaliijn 1 van het programma) en onderzoeken naar onder meer ruimtelijk inpassing (programmaliijn 2 van het programma) specifiek naar knelpunten in de realisatie van kleinere kerncentrales. Ook voor de SMR's geldt dat de plaatsing in samenhang met het realiseren van andere opgaven in het gebied plaats dient te vinden. De inzichten uit deze activiteiten moeten helpen om op termijn eventuele vertragingen in de bouw van centrales te voorkomen.

27.

Kunt u deze vragen uiterlijk eind januari beantwoorden zodat ze tijdig betrokken kunnen worden bij het Kamerdebat kernenergie?

Gegeven het belang van het onderwerp is de beantwoording zeer zorgvuldig gegaan en is het helaas niet gelukt deze in januari te beantwoorden.

1) NRC, 23 december 2024, 'Bouw twee nieuwe kerncentrales loopt vertraging op'. (<https://www.nrc.nl/nieuws/2024/12/23/bouw-twee-nieuwe-kerncentrales-loopt-vertraging-op-a4877683>)